

Povzetek predavanja na zaključni konferenci projekta »Prenova poklicnega izobraževanja v letih 2016-2021«

Poklicno izobraževanje med kvalifikacijo, socializacijo in humanizacijo

izr. prof. dr. Klara Skubic Ermenc

Projekta uvajanja vajeništva in okrepitve načela individualizacije v poklicnem izobraževanju se dotikata širokega spektra poslanstva poklicnega izobraževanja, ki ga (opirajoč na G. Biesto in Z. Medveša) zajamemo v pojmih kvalifikacije (pridobivanje kompetenc, relevantnih za trg dela), socializacije (pridobivanje kompetenc vključenega in aktivnega državljana) in humanizacije (vzpostavljanje pogojev za oblikovanje subjektivnosti in kreativnosti). Čeprav ta poslanstva nastopajo skupaj in jih dejansko ni mogoče med seboj popolnoma ločiti, so koristno analitično orodje, ki nam služi za presojo projektov uvajanja vajeništva in individualizacije v poklicno izobraževanje.

Vajeništvo naj bi izboljšalo zlasti kakovost kvalifikacijske funkcije poklicnega izobraževanja in mlade uvedlo v celovit karierni razvoj. Pogoj zanj je delujoče socialno partnerstvo, ki pa ga, kot kažejo evalvacije, še ovira zasidrana šolska logika v naši miselnosti: nismo še presegli razmišljanja, da so za financiranje vajeništva nujna zgolj javna sredstva in da je za vodenje tega segmenta izobraževanja odgovorno zgolj ministrstvo, pristojno za izobraževanje. Posledica pošolanosti je postavitvev programa izobraževanja (in s tem šole) v izhodišče vajeništva; v izhodišče niso bila postavljena podjetja, čeprav so za vajeništvo najbolj zainteresirana. Uspeh vajeništva smo položili v roke šol, njihove pripravljenosti in zmožnosti povezovanja z lokalnimi podjetji, zato odgovornost za uspeh vajeništva torej še ni enakomerno porazdeljena med vse partnerje, čemur je v bodoče potrebno posvetiti posebno pozornost. Posebej je potrebno domisliti večji vpliv delodajalcev na vajeniško obliko izobraževanje in opolnomočiti sindikate, da postanejo aktivnejši partner. Nujna se kaže tudi vzpostavitev nacionalnega telesa, ki ga predvideva Zakon o vajeništvu, ki bo aktivno usmerjalo nadaljnji razvoj vajeniške oblike.

Poklicno izobraževanja na srednješolski ravni pa v sodobnosti vedno bolj izgublja svoj poklicno kvalifikacijski namen, saj mladi v veliki meri nadaljujejo izobraževanje. Zato se v srednjem poklicnem izobraževanju krepita širša kvalifikacijska funkcija kot tudi socializacijska funkcija, tako v smislu priprave mladih na zahteve v nadaljnjem izobraževanju kot v smislu priprave mladih na življenje v sodobni kompleksni skupnosti in v času individualiziranih življenjskih potekov (M. Ule). Deloma se na te cilje skuša odgovoriti z okrepitvijo (ključnih) kompetenc v poklicnem izobraževanju, kar pa se še kaže kot šibka točka poklicnega izobraževanja, vključno z vajeniško obliko: še vedno se dogaja togo ločevanje med »teorijo« in »prakso« in delitev »teorije« med šolo in »prakse« med podjetje. Podjetje ni šola, zato ni mesto sistematičnega poučevanja. Je pa podjetje lahko idealno učno okolje za razvoj kompleksnih poklicnih in ključnih kompetenc, za kar pa morajo biti izpolnjeni vsaj naslednji pogoji: vajenec mora biti

vključen na kakovostno učno mesto (kaže se potreba po prenovi procesa verifikacije učnih mest); mora ga voditi ustrezno usposobljen mentor, ki ima za to delo na voljo čas (CPI že razvija nov model usposabljanja). Hkrati mora biti vajenec postopno in ob podpori mentorja vključen v delovne procese in skupnost zaposlenih: na ta način hkrati razvija poklicne veščine, se postopno uči uporabljati znanje za reševanje poklicnih izzivov in se kot osebnost transformira. Projekt MIND plus pa v večji meri naslavlja humanizacijo kot tretjo dimenzijo poslanstva poklicnega izobraževanja. Projekt kaže, kako je mogoče prek udejanjanja načela individualizacije, medpredmetnega sodelovanja, različnih oblik zunanje in notranje diferenciacije krepiti vključujočo klimo na poklicnih šolah in postaviti dijaka v ospredje. V poklicne šole se vključuje zelo raznolika populacija mladih, prepogosto iz ranljivejših položajev. Kljub temu so sodelujoči v projektu spoznali, da imajo njihovi dijaki veliko potenciala, kreativnosti in inovativnosti ter da lahko dosežejo precej več, kot se sprva zdi. Da pa bi dijaki svoje potenciale realizirali, je potrebno načrtovanje in izvajanje pedagoškega procesa na ravni šole in na ravni učitelja zasnovati z mislijo, da mora biti pot skozi program vsakemu dijaku prilagojena tako, da bo dijak skozi proces izobraževanja odkril in razvil svoja močna področja ter prejel podporo pri svojih šibkih področjih. V projektu je bilo razvitih več mehanizmov za udejanjanje tega načela. V praksi se še niso uveljavila v polni meri, je pa projekt postavil dobre temelje za nadaljnja prizadevanja.